

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ

Потопальський Артем Віталійович - здобувач Університету сучасних знань

УДК: 342.95 (477)

В статье на основе анализа научных взглядов ученых и норм действующего законодательства Украины подчеркнуто, что есть необходимость усовершенствования и изменения формата профессионального обучения полицейских, требует не только обновления ее механизма, но и выработка порядка оценки эффективности.

Установлено, что эффективность организационно-правового обеспечения профессиональной подготовки полицейских в Украине - это показатель, который информирует о степени достижения цели при реализации процедур, механизмов, отдельных действий, средств, правовых методов и т.п., направленных на обеспечение профессиональной подготовки полицейских, а также высокого уровня последовательности, системности и стабильности последней.

Обзор оценки эффективности организационно-правового обеспечения профессиональной подготовки полицейских в Украине, что предусматривает контроль следующих вопросов: повышается уровень знаний, умений, навыков полицейских после прохождения соответствующего вида профессионального обучения; соответствуют программы обучения современным международным тенденциям подготовки полицейских; обеспечивает действующая нормативно-правовая база, регулирующая систему профессионального обучения, системность, непрерывность последнего; качество организационных мероприятий субъектов обеспечения профессионального обучения по материально-техническому, функциональному, других видов обеспечения ведомственной подготовки; степени реализации нормативно-правовых требований относительно процесса профессиональной подготовки как субъектами его обеспечения, так и адресатами обучения; степени осведомленности и образовательного уровня руководящего состава, определяет их служебную компетенцию и соответствие занимаемой должности.

Ключевые слова: оценка, эффективность, профессиональная подготовка, работник полиции, организационно-правовое обеспечение.

Pe baza unei analize a opiniilor științifice ale oamenilor de știință și a normelor actuale ale legislației din Ucraina, articolul subliniază că este necesară îmbunătățirea și schimbarea formatului pregătirii profesionale pentru ofițerii de poliție, necesită nu numai actualizarea mecanismului său, dar și dezvoltarea unei proceduri de evaluare a eficacității.

S-a stabilit că eficiența sprijinului organizatoric și legal al pregătirii poliției în Ucraina este un indicator care informează despre gradul de realizare a obiectivului în implementarea procedurilor, mecanismelor, acțiunilor individuale, mijloacelor, metodelor legale etc., care vizează furnizarea instruirii poliției și de asemenea, un nivel ridicat de consecvență, consecvență și stabilitate a acestora din urmă.

O revizuire care evaluează eficacitatea sprijinului organizatoric și legal al pregătirii poliției din Ucraina implică monitorizarea următoarelor probleme: creșterea nivelului de cunoștințe, abilități ale polițiștilor după trecerea tipului adecvat de pregătire profesională; Programe de instruire corespunzătoare tendințelor moderne de pregătire internațională a poliției; oferă cadrul de reglementare actual care reglementează sistemul de formare profesională, sistematic, continuitatea acestuia; calitatea activităților organizaționale ale subiecților care oferă pregătire profesională

în materie, tehnică, funcțională și alte tipuri de sprijin pentru pregătirea departamentală; gradul de implementare a cerințelor de reglementare cu privire la procesul de formare profesională atât de către subiecții furnizării sale, cât și de către destinatarii pregătirii; gradul de conștientizare și nivelul educațional al echipei de conducere, determină competența lor oficială și relevanța pentru funcție.

Cuvinte cheie: evaluare, eficiență, pregătire profesională, ofițer de poliție, asistență juridică și organizațională.

In the article, based on the analysis of scientific views of scientists and norms of the current legislation of Ukraine, it is emphasized that there is a need to improve and change the format of professional training of police officers, not only does it need to update its mechanism, but also to develop a procedure for evaluating effectiveness, which will serve as an effective tool for identifying problematic issues of departmental training.

It is established that the effectiveness of organizational and legal support of police training in Ukraine is an indicator that informs on the degree of achievement of the goal in the implementation of procedures, mechanisms, individual actions, means, legal methods, etc. aimed at providing police professional training, as well as the highest level of consistency, systematic and stability of the latter.

It is substantiated that the effectiveness of police training is characterized by the following features: it is an integral part of the indicator of the effectiveness of the organizational and legal support of the work of the services and units of the National Police as a whole; this indicator not only provides information on the current state of vocational training, but also shows problematic issues that need attention in this area; the effectiveness of the legal support of police professional training is a dynamic and sensitive indicator that may vary depending on the intensity of the use of administrative tools for the provision of departmental training; the indicator of the effectiveness of the legal and professional support of police training needs constant monitoring through evaluation, solely at the expense of which its analysis will benefit.

It is generalized that the assessment of the effectiveness of the organizational and legal support of professional training of police officers in Ukraine involves the control of the following questions: whether the level of knowledge, skills and skills of police officers increases after passing the appropriate type of professional training; whether the training programs are in line with current international trends in police training; Does the current legal framework governing the vocational training system provide for the systematic, continuous nature of the latter; quality of organizational measures of subjects providing vocational training on material, technical, functional and other types of providing departmental training; the degree of implementation of the legal requirements for the process of vocational training, both by the subjects of its provision and the addressees of training; the level of awareness and educational level of management, which determines their professional competence and relevance to the position.

Keywords: evaluation, efficiency, vocational training, police officer, organizational and legal support.

Постановка проблеми. Переконання про доречність провадження та необхідність існування тієї чи іншої категорії, особливо в діяльності поліції, формується за рахунок ступеня ефективності останньої. Так, якщо говорити про професійну підготовку поліцейських, то вона має спеціальну мету, порядок реалізації якої визначається у нормативних документах та покладається на систему цілого ряду суб'єктів. Крім того, підготовка є суто практичною категорією, при логічному завершенні якої повинен бути конкретний результат – поповнення кадрового складу органу кваліфікованими спеціалістами. Утім, необхідність удосконалення та зміни формату професійного навчання поліцейських потребує не тільки оновлення її механізму, але й вироблення порядку оцінювання ефективності, що послу-

жить дієвим інструментом ідентифікації проблемних питань відомчого навчання.

Стан дослідження. Окремі проблемні питання організаційно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні розглядали В.В. Бондаренко, С.М. Бортник, В.С. Венедіктов, Р.Я. Демків, Л.Р. Біла, А.Ф. Мельник, О.Ю. Оболенський, А.Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко, В.О. Заросило, С.В. Ківалов, А.М. Клочко, Т.А. Кобзева, О.С. Козак, С.М. Козлов, О.М. Музичук, Є.М. Попович, В.О. Пугач, О.В. Стрельников та багато інших. Однак, незважаючи на чималу кількість розробок, у юридичній літературі відсутнє комплексне дослідження, присвячене оцінюванню ефективності організаційно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні.

Саме тому **метою** статті є визначення особливостей оцінювання ефективності організаційно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні

Виклад основного матеріалу. Починаючи наукове дослідження, слід відзначити, що ефективність у будь-якій галузі знань – це категорія, що «розповідає» про динаміку певних явищ, швидкість, якість, правильність досягнутих результатів та їх загальної відповідності наперед визначеній меті. Виходячи із цього, ефективність є важливим показником, який наглядно зображує ступінь поточної реалізації процесу, діяльності, процедури або іншого об'єкта, а також відповідає на питання що ще треба зробити у відповідному напрямі для покращення бажаного результату. Таким чином, ефективність організаційно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні – це показник, який інформує щодо ступеня досягнення цілі при реалізації процедур, механізмів, окремих дій, засобів, правових методів тощо, направлених на забезпечення професійної підготовки поліцейських, а також найвищого рівня послідовності, системності та стабільності останньої. Ефективності організаційно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських притаманні такі ознаки: вона є складовим елементом показника ефективності організаційно-правового забезпечення роботи служб та підрозділів Національної поліції в цілому; даний показник надає інформацію не тільки про поточний стан забезпеченості професійної підготовки, але й показує проблемні моменти, що потребують уваги в даній сфері; ефективність організаційно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських є динамічним та чутливим показником, який може змінюватись у залежності від інтенсивності застосування адміністративного інструментарію забезпечення відомчого навчання; показник ефективності організаційно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських потребує постійного контролю через оцінку, виключно за рахунок чого його аналіз буде мати користь.

Остання ознака зображує те, що показник ефективності немає ніякого сенсу без відповідної методології його оцінки, яка має окре-

мий пласт характеристик. Згідно із сучасними словниковими положеннями «оцінка» (від англійського «estimation») – це кількісне визначення параметрів економічної моделі за допомогою математичних операцій над даними. Проте, поряд з ідентифікацією кількісних параметрів під час оцінки нерідко виникає необхідність визначення та дослідження явищ, що характеризуються якісними показниками. У зв'язку з цим оцінка – результат визначення та аналізу якісних і кількісних характеристик об'єкта, що ним управляють, а також самого процесу управління ним [1]. Звичайно, наведене визначення не є презумпцією, про що свідчать численні сторінки наукової літератури, де наведено не менш логічні та переконливі визначення категорії «оцінка». Наприклад, на думку Ломако Л.І., оцінка – це одночасно і процес (діяльність), і результат цієї діяльності (оцінне судження) [2, с.43]. Дослідниця наголошує, що поняття «оцінка» має двояку функцію: вона передає не тільки розуміння, судження про значення даного об'єкта (судження про міру його цінності), а й акт усвідомлення його цінності (процес оцінки). Оцінне судження є результатом процесу оцінки (оцінного аналізу). Тому для формування оцінного судження необхідна не тільки правильна інформація про сприйнятий об'єкт, але й творча активність учнів у діяльності (процесі оцінки) [2, с.14].

Ряд дослідників зазначає, що оцінка є складовою пізнавального процесу, адже без встановлення значення навколишнього світу не можна вести мову про повне його пізнання. При цьому вони зауважують, що не можна плутати цінність із оцінкою – іншим поняттям аксіології. Оцінка – це суб'єктивний акт людської свідомості, суб'єктивне відображення об'єктивно існуючої цінності. Тобто це раціональна й емоційна реакція суб'єкта на значення (значущість) для нього певного об'єкта [3, с.124]. Орієнтованим на філософську площину є науковий погляд Ройко Т.В., яка розуміє оцінку як спосіб встановлення значущості чогось для суб'єкта, що діє та пізнає. При цьому виділяють три їх типи: теоретичний (гносеологічні оцінки); ціннісний (аксіологічні оцінки); практичний (реалізація гносеологічних та аксіоло-

гічних оцінок через вольові імпульси суб'єкта в системах предметних та комунікативних дій) [4, с.132].

Предметом оцінювання в гносеологічних оцінках є об'єкти «самі по собі». Предметом оцінювання в аксіологічних оцінках є об'єкти в їхній можливості (позитивна аксіологічна значущість) чи неможливості (негативна аксіологічна значущість) відповідати потребам та запитам суб'єкта. Властивості об'єктів та самі об'єкти можуть виявитися індиферентними, байдужими для потреб та запитів суб'єкта (нейтральна аксіологічна значущість). Аксіологічні значущості утворюються світом цінностей. Дещо вважається цінністю не тому, що воно оцінюється, а тому, що об'єктивно має здатність ще до акту оцінки відповідати вимогам та запитам суб'єкта. Не оцінка констатує цінність, а цінність робить можливою оцінку як фіксацію її аксіологічної значущості. Цінності задають аксіологічну основу актам оцінювання. Таким чином, система цінностей не може бути розглянута як результат оцінкового пізнання, на зразок того, як система знань є результатом «позаоцінкового» пізнання (перш за все наукового). Як бачимо, результатом оцінювання мають бути ціннісні уявлення та орієнтації у світі значущостей. Отже, оцінка, на думку Ройко Т.В. – це логічно втілений у ціннісному судженні наслідок, усвідомлення позитивної та негативної значущості соціальних явищ, форм діяльності, здобутків пізнання, для задоволення людських потреб, інтересів, цілей суб'єкта. Ціннісне пізнання ж існує як процес оцінювання, як створення і накопичення оцінок. Він має певний механізм, тобто алгоритм здійснення [4, с.132 – 134].

Таким чином, формуючи проміжний висновок з приводу значення категорії «оцінка» зазначимо наступне: даний термін характеризує процес аналізу та пізнання інформаційного потоку певного змісту ціллю якого є формування критеріїв, оцінювально-якісних висновків відносно якогось конкретного показника. У нашому випадку таким показником виступає ефективність організаційно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні. Оцінка передбачає застосування аналітичних методів та засобів,

порядок застосування та види яких обумовлюються об'єктом оцінки.

Так, оцінка в аспекті аналізу ефективності набуває особливого значення та вигляду. Доцільно з цього приводу процитувати точку зору таких західних учених, як Е. Нілі, К. Адамс, М. Кеннерлі, які розкривають зміст оцінки ефективності сфері економічних відносин: «Організації досягають поставлених цілей (тобто виконують завдання), задовольняючи як бажання та потреби зацікавлених сторін, так і свої власні, за рахунок більш високої порівняно з конкурентами віддачі та результативності. Віддача означає ступінь задоволеності вимог зацікавлених сторін, а результативність – це критерій того, як з економічної точки зору використовуються ресурси фірми для забезпечення певного рівня зацікавлених сторін. Таким чином, рівень ефективності, що досягається бізнесом, є функцією від результативності та віддачі зроблених дій. Критерій ефективності можна визначити як параметр, що використовується для кількісного визначення результативності та віддачі зробленої дії» [5].

Литвинов О.М. вказує про те, що оцінка ефективності – це наслідок (результат) аналізу, тобто аналіз передуює оцінці. У свою чергу, напрям аналізу залежить від змісту, що вкладається в оцінку, тому основний зміст аналітичної роботи в організаційній структурі певної системи – це спостереження, вивчення, опис, аналіз і оцінка відповідних явищ і процесів, їх теперішнього і майбутнього станів. У відповідності до вищенаведеного, науковець формує відповідні висновки з приводу значення оцінки ефективності в галузі функціонування соціально-правового механізму протидії злочинності. Автор вважає, що подібна оцінка здійснюється за допомогою ряду критеріїв, що є певна якісна ознака, для цілей оцінки якої використовуються певні показники, що спеціально для цього вводяться в систему оцінювання. Показники діяльності з протидії злочинності частково відображають різні сторони, по яких можна судити про функціонування соціально-правового її механізму. Вони є «цеглою» для формування бази системи оцінки ефективності [6, с.61-84]. На думку Козака О.С., яка розкриває

ла у своїх наукових роботах сутність оцінки ефективності правового регулювання, остання є системою дій, спрямованих на виявлення його якісних ознак шляхом дослідження співвідношення мети та результату, засобу його досягнення, а також діяльності відповідного правозастосовного органу щодо реалізації поставлених перед ним завдань [7, с.93 – 94].

Аналітична діяльність критеріїв ефективності також притаманна сфері діяльності органів Національної поліції України. Фактично, оцінка в роботі останньої є основоположним фактором, який показує значимість органу виконавчої влади, його суспільну користь та доцільність реформування, фінансування тощо. Так, з цього приводу Охріменко І.М. вказує, що показник ефективності сучасної юридичної практики правоохоронця не повинні бути декларативними або надуманими, а мають об'єктивно відображати наявний стан, що дає можливість оперативно реагувати на її зміни. Звідси слід звернути увагу на питання щодо параметрів професійної діяльності працівника поліції, які розкриваються через призму об'єктивних та суб'єктивних чинників (положення нормативно-правової бази, специфіка поведінкових проявів самого фахівця тощо). Зрозуміло, що тут варто говорити й про відповідні рекомендації, які пропагують комплексний підхід до оцінювання ефективності службової діяльності поліцейських, спрямованої на забезпечення виконання нормативних приписів держави [8, с.139 – 140].

Не можна не погодитись із поглядом Охріменко І.М. та не відмітити той факт, що на сьогодні оцінка ефективності діяльності поліції має комплексний характер, та включає в себе різні компоненти та опції. На думку багатьох учених, до них відноситься: рівень допомоги поліції пересічним громадянам та ставлення до соціуму загалом; рівень кваліфікації реалізації поліцейськими повноважень у сфері боротьби із злочинністю; показники призначення і безпосередньої первинної діяльності уповноважених суб'єктів: показники правозастосування (швидкість вжиття заходів), ступінь задоволеності заявників та потерпілих щодо реагування з боку працівників поліції; показники сумісності та взаємодії представни-

ків різних служб і підрозділів; характеристика професійного рівня персоналу органів поліції: рівень професійної підготовки кадрів, наявність вмінь та навичок передбачених спеціальністю і таке інше [8, с.141].

Щодо безпосередніх методів оцінки ефективності у сфері поліцейської діяльності, зокрема щодо аналізу останньої, то, наприклад, Бова А.А., стверджує, що оцінки результативності діяльності поліції можуть бути «твердими» (статистичні дані) та «м'якими» (обстеження громадської думки населення та підприємців, експертні опитування). Іноді ці методики поєднуються – експерти можуть надавати оцінки з урахуванням статистичних показників і якісної інформації (матеріали ЗМІ, наукові публікації й інші [9, с.14]. Куба Н.Я. та Тополевський Р.Б. наводять два основні підходи до оцінки ефективності поліції. Перший підхід визначає «хорошу ефективність» наперед. Тобто апріорі існують чіткі правила, які вказують, коли поліцейські отримають визнання своєї ефективності. Другий – передбачає суб'єктивну оцінку ефективності, тобто коли за допомогою суб'єктивних суджень визначається розходження між результатами ефективності і визначенням того, наскільки докладені зусилля досягають цілей поліцейської діяльності. Як зауважують фахівці, в обох випадках значний обсяг інформації, що використовується, є ідентичним, однак принципова відмінність полягає в тому, чи оцінка ґрунтується на правилах, сформованих наперед, чи суб'єктивній оцінці за результатами діяльності. Зважаючи на складність поліцейської діяльності, перший підхід має низку складних ефектів – держава зустрічається з несприятливим компромісом між владою стимулів, з одного боку, та спотворенням зусиль і дискреційних повноважень, з іншого. Суб'єктивна оцінка ефективності допомагає вирішити цю ситуацію, знижуючи ризик деформації поліцейської діяльності та забезпечуючи врахування місцевих умов [10].

Висновок. Тож оцінка ефективності за своїми особливостями є складним процесом, який передбачає застосування оцінювальних заходів щодо стану досягнення мети реалізації тієї чи іншої діяльності, явища чи процесу. Оцінка

ефективності відбувається на підставі багатьох критеріїв, особливо якщо мова йде про сферу роботи Національної поліції у тій чи іншій частині. На даний момент в науці не вироблено теоретичної моделі, яка б дала усвідомлення, як можливо оцінити ефективність професійного навчання поліцейських. У більшості випадків цей момент втрачається у контексті вироблення закономірностей аналізу діяльності поліцейських органів загалом. Беручи до уваги наявність подібної прогалини, ми побудували власну позицію з цього приводу, відповідно до якої оцінка ефективності організаційно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні – це систематичний процес моніторингу та аналізу загального стану професійної підготовки та відповідності механізму її реалізації передбаченим наперед результатам, а також системності, якості роботи органів забезпечення професійного навчання (відповідності їх діяльності нормативним вимогам); взаємозв'язку нормативно-правової бази регулювання професійного навчання поліції прогресивним тенденціям у даній галузі.

Відповідно до виділеного визначення оцінка ефективності організаційно-правового забезпечення професійної підготовки поліцейських в Україні передбачає контроль наступних питань: чи підвищується рівень знань, умінь, навичок поліцейських після проходження відповідного виду професійного навчання; чи відповідають програми навчання сучасним міжнародним тенденціям підготовки поліцейських; чи забезпечує чинна нормативно-правова база, яка регулює систему професійного навчання, системність, безперервність останнього; якість організаційних заходів суб'єктів забезпечення професійного навчання щодо матеріально-технічного, функціонального, інших видів забезпечення відомчої підготовки; ступеня реалізації нормативно-правових вимог щодо процесу професійної підготовки як суб'єктами його забезпечення, так адресатами навчання; ступеня обізнаності та освітнього рівня керівного складу, який визначає їх службову компетенцію та відповідність займаних посад.

Література

1. Федонін О. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка / О. С. Федонін, І. М. Рєпіна, О. І. Олексик. К. : КНЕУ, 2003. 316 с.
2. Ломако Л.И. Формирование оценочных умений у подростков в обучении (на материале предметов гуманитарного цикла): Дис. ... канд. пед. наук: 13. 00.01. К., 1992. 180 с.
3. Рабинович П.М. Социалистическое право как ценность / П.М. Рабинович // Львов: Вища школа, 1985. 167с.
4. Ройко Т.В. Історико-теоретична реконструкція гносеологічних засад цінісно-оцінкового пізнання в проєкті «наукової соціології» Б. Кістяківського: дисертація / Т.В. Ройко // Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 2009. 193 с.
5. Нили Энди. Призма эффективности: карта сбалансированных показателей для измерения успеха в бизнесе и управления им / Нили Энди, Адамс Крис, Кеннерли Майк ; [пер. з англ.]. Днепропетровск : Баланс-Клуб, 2003. 400 с.
6. Литвинов А.Н. Предупреждение преступлений и правонарушений. Профилактическая работа с населением: Научно-практическое пособие. – М.: Юркнига, 2004. 160 с.
7. Козак О.С. Звільнення від кримінальної відповідальності: дисертація / О.С. Козак // Дніпропетровськ: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. 2008. 228 с.
8. Охріменко І. Оцінка ефективності діяльності органів і підрозділів Національної поліції України: погляд на проблему / І. Охріменко // Підприємництво, господарство і право. 2016. №11. С.139 – 144.
9. Бова А. А. Оцінка роботи поліції (міліції) та громадська думка / А. А. Бова // Український соціум. 2005. № 4. С. 13–21.
10. Куба Н., Тополевський Р. Система оцінки ефективності роботи національної поліції // Веб-портал «Права людини в Україні. Інформаційний портал Харківської правозахисної групи». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://khp.org/index.php?id=1455530110>.